

Budowanie więzi społecznych

Młodzież w akcji: jak rozwijać solidarność społeczną u młodych ludzi

*dr Aleksandra Ścibich-Kopiec, Fundacja Edukacji Rozwoju i Innowacji,
Katerina Zlatanovska Popova, POZITIVO
Aleksandra Marcinkowska, AUTPOST ACADEMY*

Czym jest solidarność społeczna? Z czym się mierzy współcześnie? Jakie przynosi korzyści i jakie inicjatywy można podjąć, żeby rozwijać ją wśród młodych ludzi? Sprawdźmy odpowiedzi na te pytania.

Solidarność społeczna jest definiowana jako wspólnota działania wynikająca ze wspólnoty interesów, czyli dóbr i celów istotnych dla wszystkich jednostek - członków danej grupy. Solidarność oznacza, że ludzie dostrzegają swoją współzależność, co sprawia, że są gotowi działać dla dobra innych, a nie tylko na rzecz swoich indywidualnych korzyści.

Poza wspólną działaniem i interesów wyróżnikami sprawiedliwości społecznej są:

- przenoszenie konsekwencji ryzyk socjalnych z jednostek na całe społeczeństwo, co oznacza, że wspólnota bierze odpowiedzialność za losy wszystkich swoich członków,
- wartości etyczne, które zobowiązują do wsparcia osób w gorszej sytuacji życiowej,
- występowanie w każdej grupie czy społeczności — niezależnie od jej rozmiaru. W ramach solidarności społecznej podejmuje się działania obejmujące swoim zasięgiem sąsiedztwo, miasto, region, a w końcu jeden lub więcej krajów, a nawet cały świat.^[2]

Wyzwania solidarności społecznej

Współcześnie solidarność społeczna stoi przed wieloma wyzwaniami, wśród których możemy wymienić zmiany demograficzne oraz ograniczoność zasobów. W debacie podnosi się również kwestię rozwoju indywidualizmu oraz atomizacji społecznej, który sprawia, że ludzie coraz rzadziej angażują się w działania wspierające innych. Dodatkowo, procesy globalizacyjne oraz masowe migracje mogą prowadzić do napięć między różnymi grupami społecznymi, utrudniając budowanie solidarności. Różnice kulturowe i ekonomiczne mogą przyczyniać się do konfliktów oraz wykluczenia niektórych grup. Choć akurat mechanizmy inkluzji i ekskluzji bywają podstawą wyszczególnienia typów solidarności społecznej.^[3]

W artykule Łukasza Budzyńskiego czytamy, że w kontekście inkluzyjności możemy wyróżnić:

- solidarność pierwotną, w której dominują mechanizmy ekskluzywne wobec grup odmiennych od grupy dominującej, a także
- solidarność obywatelską z przeważającymi mechanizmami inkluzyjnymi wobec grup odmiennych od dominującej.

Autor zaznacza, że preferencje solidarności pierwotnej będą wzrastać w kontekście postrzeganego zagrożenia w obszarze bezpieczeństwa socjalnego oraz bezpieczeństwa kulturowego.

Dlaczego solidarność społeczna jest ważna dla młodzieży?

Mimo trwających i nadchodzących wyzwań dla solidarności społecznej jest ona ważnym elementem życia w społeczeństwie. Szczególnie istotnym dla młodzieży, ponieważ wspiera kształtowanie jednostek i całych grup. Angażując się w inicjatywy solidarnościowe, młodzi ludzie czują, że są częścią większej całości, zyskują poczucie sprawczości,^[4] a także uczą się współdziałać z innymi i szanować różnorodność. Solidarność społeczna promuje takie wartości jak pomoc słabszym, odpowiedzialność za innych czy gotowość do działania na rzecz dobra wspólnego. Te cechy są kluczowe dla rozwoju kolejnego pokolenia jako obywateli.

Pośród kolejnych korzyści możemy wymienić budowanie międzypokoleniowych więzi,^[5] ponieważ aktywności wspólnotowe angażują osoby w każdym wieku i pozwalają im czerpać nawzajem ze swoich doświadczeń. Przedsięwzięcia na rzecz innych ludzi i dobra wspólnego wzmacniają również odporność na kryzysy - w trudnych momentach, takich jak pandemia, kryzysy klimatyczne czy konflikty społeczne, solidarność umożliwia wzajemne wsparcie. Młodzież, będąca świadkiem takich postaw, zyskuje wiarę w to, że współpraca pomaga przezwyciężyć trudności.

Kształtowanie liderów przyszłości to kolejna zaleta wynikająca z solidarności społecznej. Poprzez aktywność w ruchach społecznych czy działaniach solidarnościowych, młodzi ludzie rozwijają zdolności organizacyjne, umiejętność pracy zespołowej oraz gotowość do podejmowania inicjatyw.

Jak zaangażować młodych w aktywności solidarnościowe?

Ważne jest, aby młodzież miała możliwość wyrażania swoich opinii i pomysłów. Organizowanie otwartych spotkań z przedstawicielami lokalnych instytucji, warsztatów czy paneli dyskusyjnych pozwala młodym ludziom na aktywne uczestnictwo w procesach decyzyjnych. Dostosowanie form działań społecznych do zainteresowań młodych ludzi, takich jak media społecznościowe czy grywalizacja, sprawi, że uczestnictwo w tych działaniach będzie bardziej atrakcyjne i dostępne. Poza tym młodzież powinna mieć poczucie, że zaangażowanie przynosi konkretne efekty.^[6]

W czasie włączania młodych ludzi w aktywności z zakresu solidarności społecznej, należy pamiętać o dostarczaniu im odpowiednich narzędzi. Umożliwienie zdobywania nowych umiejętności poprzez szkolenia i warsztaty zwiększa ich pewność siebie oraz zdolność do działania w sferze publicznej. Warto również formułować precyzyjne rezultaty.

Młodzież często angażuje się w działania, które mają jasno określony cel i są zgodne z ich wartościami, takie jak ochrona środowiska czy promowanie równości. Projekty te powinny być dostosowane do lokalnych potrzeb i przynosić wymierne efekty.^[7]

Dobre praktyki - nauka empatii przez działanie

Rozwijanie empatii jest kluczowym elementem w angażowaniu młodych ludzi w inicjatywy solidarności społecznej. Przez aktywne uczestnictwo w różnorodnych działaniach, młodzież ma szansę zrozumieć perspektywy innych i nawiązać głębsze relacje społeczne. Przyjrzyjmy się rzeczywistym przykładom zaangażowania młodych.

Gorączka złota - uczniowie dla uczniów

Lubelski Oddział Okręgowy Czerwonego Krzyża prowadzi inicjatywę "Gorączka złota", w której wolontariusze – zwykle uczniowie – prowadzą zbiórki monet 1, 2 i 5-groszowych. Kwota zebrana podczas akcji dofinansowuje kolonie dla najuboższych dzieci.^[8]

TO(działa)MY!

TO(działa)MY! jest projektem edukacyjno-społecznym realizowanym przez Unicef i Fundację Santander Bank Polska, w którym setki szkół z całej Polski angażują się w tworzenie inicjatyw społecznych. Uczniowie, pod okiem nauczycieli, opracowują koncepcje projektów skierowanych do lokalnych społeczności i mogą ubiegać się o granty na ich realizację. W trzech edycjach przyznano 56 grantów, co pozwoliło młodzieży na urzeczywistnienie swoich pomysłów.

Gł_(l)odówka – dzielimy się śniadaniem

Uczniowie ze Szkoły Podstawowej nr 162 w Łodzi stworzyli projekt mający na celu wsparcie potrzebujących uczniów poprzez utworzenie kącika do dzielenia się drugim śniadaniem. Projekt obejmował zakup lodówki i edukację na temat problemu głodu oraz marnowania żywności, promując postawę wzajemnego dbania o siebie i środowisko. Dzięki tej inicjatywie uczniowie mogli dzielić się posiłkami i wspierać rówieśników w trudnej sytuacji.^[9]

Szare mury

Projekt „Szare mury” zrealizowany przez sześć licealistek z I Liceum Ogólnokształcącego w Toruniu zdobył wyróżnienie w ramach olimpiady Zwolnieni z Teorii. Celem inicjatywy było przekształcenie szarych, nieestetycznych murów oraz graffiti w inspirujące i pozytywne przestrzenie miejskie. Uczennice zamalowywały nieprzyjemne napisy, zastępując je motywacyjnymi cytatami oraz kolorowymi obrazkami, co miało na celu poprawę estetyki miasta i wywołanie uśmiechu u mieszkańców. Projekt „Szare mury” został doceniony na Gali Projektów Społecznych, gdzie wyróżniono najlepsze inicjatywy społeczne.

Zwolnieni z Teorii

Skoro już o praktycznej olimpiadzie mowa, warto napisać o niej również osobno. Szczególnie że każdego roku, od ponad dekady, angażuje młodych ludzi w działania na rzecz innych. Organizowana przez Fundację Zwolnieni z Teorii, olimpiada daje młodym ludziom możliwość praktycznego zastosowania wiedzy oraz rozwijania umiejętności potrzebnych na rynku pracy, takich jak zarządzanie, praca zespołowa, komunikacja i rozwiązywanie problemów. W roku szkolnym 2024/2025 odbędzie się już 11. edycja olimpiady, która objęta jest honorowym patronatem Ministerstwa Edukacji. W poprzednich edycjach wzięło udział ponad 16 tysięcy uczniów. Uczestnicy mają możliwość zdobywania międzynarodowych certyfikatów, które mogą być pomocne przy rekrutacji na studia lub w przyszłej pracy.

Wolontariat międzypokoleniowy

Wolontariat międzypokoleniowy ma na celu budowanie mostów między młodymi ludźmi a seniorami, tworząc przestrzeń do wzajemnego wsparcia i wymiany doświadczeń. Tego rodzaju programy nie tylko pomagają osobom starszym w codziennych obowiązkach, ale także umożliwiają młodzieży rozwijanie empatii, odpowiedzialności oraz umiejętności interpersonalnych. Współpraca między pokoleniami przyczynia się do przełamywania stereotypów i wzmacnia więzi społeczne, co jest szczególnie istotne w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Przykłady konkretnych akcji wolontariatu międzypokoleniowego pokazują, jak młodzież może aktywnie angażować się w życie seniorów i wspierać ich w różnych aspektach funkcjonowania.

Tworzenie grafik komputerowych i animacji w duetach międzypokoleniowych

Gminna Rada Seniorów w Starych Babicach we współpracy z lokalnym domem kultury w czerwcu 2023 roku zorganizowała zajęcia z grafiki komputerowej, w których wzięli udział seniorzy oraz młodzież w wieku 12-19 lat. Uczestnicy w międzypokoleniowych parach za pomocą bezpłatnych programów Canva oraz StopMotion projektowali grafiki oraz animacje poklatkowe. Powstałe w ten sposób obrazy można było następnie oglądać na wystawie zorganizowanej w Domu Kultury Stare Babice.^[10]

Apetyt na działanie w Krakowie

W 2017 roku krakowscy seniorzy wspólnie z młodzieżą mieli okazję wziąć udział w zajęciach zorganizowanych w krakowskim Zespole Szkół Przemysłu Spożywczego. Uczestnicy wydarzenia „Apetyt na działanie” wspólnie gotowali i uczyli się tzw. carvingu, czyli wywodzącej się z dalekiego wschodu sztuki rzeźbienia w owocach i warzywach. Wydarzenie zakończyła msza święta i uroczysta wigilia. Projekt został zrealizowany w ramach krakowskiego konkursu „Działajmy razem”.^[11]

Międzypokoleniowy turniej brydża w Białymstoku

Białostocka Fundacja Centrum Inicjatyw na rzecz Społeczeństwa zorganizowała w 2021 roku międzypokoleniowy turniej brydża, w którym udział wzięli seniorzy oraz młodzież. Wydarzenie było częścią szerszego projektu „Dla zdrowej i lepszej przyszłości” i dofinansowane z programu ministra rodziny i polityki społecznej Aktywni+ na lata 2021-2025.^[12]

Zatrząś Łodzią w rytmie hip hop

Członkowie grupy „Yo! Yo! Seniorzy” przy wsparciu Regionalnego Centrum Wolontariatu „Centerko” prowadzili zajęcia taneczne w łódzkich szkołach, domach kultury i świetlicach środowiskowych. Seniorzy uczyli dzieci tańca hip-hop, czym zaskarbili sobie serca młodzieży. Jako zwieńczenie projektu zorganizowano międzypokoleniowe after party, podczas którego seniorzy bawili się wspólnie z młodzieżą w rytmie muzyki hip-hop.^[13]

Dni Solidarności

Jednym ze sposobów przeciwdziałania wykluczeniu, a jednocześnie uwrażliwianiu społeczeństwa na problemy osób wykluczonych, są tzw. Dni Solidarności. To wydarzenia, które mają na celu podniesienie świadomości na temat wykluczenia społecznego oraz promowanie działań solidarnościowych w różnych kontekstach. W tych ramach organizowane są warsztaty, debaty i inne wydarzenia, mające na celu integrację i wsparcie osób doświadczających marginalizacji. Przyjrzyjmy się kilku przykładom tego typu inicjatyw z różnych krajów europejskich, których wspólnym mianownikiem jest przeciwdziałanie wykluczeniu.

Budowanie więzi społecznych

Dni Solidarności z Osobami Doświadczającymi Kryzysów Psychiczych

Sopockie Stowarzyszenie Na Drodze Ekspresji co roku organizuje Dni Solidarności z Osobami Doświadczającymi Kryzysów Psychiczych „Odmień swoją głowę”.^[14] Częścią wydarzenia są: trójmiejski Marsz dla Zdrowia Psychicznego, Festyn Tolerancji, a także spotkania informacyjne, wernisaże artystów outsiderów, debaty i warsztaty, których uczestnicy mogą zapoznać się z informacjami na temat dobrych praktyk w zakresie skutecznych form pomocy. Inicjatywa koncentruje się też na uruchomieniu procesów włączających osoby chorujące psychicznie i ich rodziny w pełnienie ról społecznych i zawodowych oraz promocję środowiskowego modelu pomocy osobom chorującym psychicznie.

Darmowy sklep na Łotwie

Łotewscy wolontariusze zorganizowali w Rydze miejsce, w którym raz w tygodniu można przynieść niepotrzebne ubrania, książki i artykuły gospodarstwa domowego, a także znaleźć coś dla siebie. Inicjatywa o nazwie Brīvbody^[15] (łotewskie „darmowy sklep”) ma na celu wzmacnianie więzi społecznych i promowanie zrównoważonego stylu życia, aby unikać marnowania zasobów. Projekt realizowany jest w ramach Europejskiego Korpusu Solidarności.^[16]

The Room – teatr społeczny w Irlandii

Inną inicjatywą organizowaną przez członków Europejskiego Korpusu Solidarności jest irlandzki teatr społeczny.^[17] Wolontariusze z Irlandii stworzyli teatr, w którym występują osoby ubiegające się o azyl w Newbridge w hrabstwie Kildare County. Przedstawienia organizowane są raz w tygodniu i mają na celu uwrażliwienie lokalnej społeczności na los uchodźców i pokazanie, że są to tacy sami ludzie jak osoby, które miały szczęście urodzić się w bezpiecznym miejscu na Świecie.

Dzień Solidarności z Uchodźcami – Polska przeciwko rasizmowi i przemocy

15 października obchodzony jest Ogólnopolski Dzień Solidarności z Uchodźcami,^[18] którego celem jest uwrażliwienie na los osób, które w poszukiwaniu lepszego życia, często uciekając przed wojną i biedą decydują się opuścić swój kraj i szukać schronienia w Europie. Temat jest bardzo ważny i w ostatnich latach wzbudza wiele emocji, ale trzeba pamiętać, że decyzja o opuszczeniu domu nigdy nie jest łatwa i w wielu wypadkach wiąże się ona z ludzkimi dramatami, na które nie powinniśmy być obojętni. Wydarzenia związane z Ogólnopolskim Dniem Solidarności z Uchodźcami organizuje m.in. Muzeum Historii Żydów Polskich Polin. Podczas warsztatów, debat i wykładów prezentowane są historie uchodźców i wyzwania z jakimi muszą się mierzyć. Organizatorzy przedstawiają też źródła alarmujących zjawisk, takich jak nienawiść, rasizm i ksenofobia.

Światowy Dzień Braille’a

Organizacja Narodów Zjednoczonych ustanowiła 4 stycznia Światowym Dniem Braille’a, na cześć Louisa Braille’a – twórcy pisma, którym posługują się osoby niewidome. Alfabet pomaga osobom z dysfunkcją narządu wzroku czytać, uczyć się i poruszać we współczesnym świecie. Aby przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu takich osób, Polski Związek Niewidomych organizuje turnusy, podczas których osoby niewidome mogą nauczyć się posługiwać alfabetem Braille’a.^[19]

Podsumowanie

Solidarność społeczna, definiowana jako wspólnota działania wynikająca ze wspólnych interesów, jest kluczowa dla budowania harmonijnych relacji w społeczeństwie. Opiera się na współdziałaniu, odpowiedzialności za innych oraz etycznych wartościach, takich jak wsparcie słabszych. Choć solidarność społeczna mierzy się dziś z wyzwaniami, takimi jak atomizacja, globalizacja czy napięcia międzygrupowe, to jej rozwój jest możliwy dzięki mechanizmom inkluzywnym, takim jak organizacja wydarzeń włączających osoby wykluczone i zwiększające świadomość społeczną. Zaangażowanie w działania społeczne uczy współpracy, szacunku do różnorodności i kształtuje poczucie sprawczości, co ma szczególne znaczenie w przypadku młodzieży.

Praktyczne przykłady, takie jak inicjatywy „Gorączka złota” czy „Szare mury”, pokazują, jak młodzi ludzie mogą realnie wpływać na swoje otoczenie, rozwijając jednocześnie empatię i zdolności organizacyjne. Projekty międzypokoleniowe oraz działania na rzecz osób wykluczonych wzmacniają więzi społeczne, ucząc młodzież odpowiedzialności i współpracy. Dzięki solidarności młodzież staje się liderami przyszłości, przygotowanymi do działania w zróżnicowanym i dynamicznym świecie, co czyni tę wartość fundamentem budowania trwałego społeczeństwa obywatelskiego.

Bibliografia

- [1] [https://pl.wikipedia.org/wiki/Solidarno%C5%9B%C4%87_\(socjologia\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Solidarno%C5%9B%C4%87_(socjologia))
- [2] R. Medrzycki, Zasada solidarności społecznej w prawie samorządu terytorialnego, https://static.profinfo.pl/file/core_products/2021/10/22/334e26ed15c610eff4a408e6d516a4a2/Zasada%20solidarnosci%20spolecznej%20-%20profinfo.pdf
- [3] [https://pl.wikipedia.org/wiki/Solidarno%C5%9B%C4%87_\(socjologia\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Solidarno%C5%9B%C4%87_(socjologia))
- [4] Myszk-Strychalska, L. (2021). Znaczenie poczucia sprawstwa w procesie aktywności i partycypacji społecznej młodzieży. *Rocznik Pedagogiczny*, 43, 37–61. <https://doi.org/10.2478/rp-2020-0003>
- [5] A. Świącicka, Solidarność międzypokoleniowa: anachronizm czy szansa, <https://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/4189/Solidarnosc%20miedzypokoleniowa%20anachronizm%20czy%20szansa%20na%20nowoczesny%20wymiar%20zrownowazonej%20wspolodpowiedzialnosci%20spolecznej.pdf>

Bibliografia

- [6] <https://publicystyka.ngo.pl/mlodziez-na-rzecz-spolecznosci-jak-skutecznie-angazowac-mlodych-ludzi-w-dzialania-obywatelskie>
- [7] <https://soclab.org.pl/blog/5-sposobow-na-wsparcie-mlodych-changemakerow-przyszlosci/>
- [8] <https://pck.lublin.pl/aktywnosc/akcje-i-kampanie/#tab-id-1>
- [9] <https://www.focus.pl/artykul/7-projektow-spolecznych-stworzonych-przez-dzieci-i-mlodziez-ktore-maja-szansę-uczynic-swiat-lepszym-220221121452>
- [10] <https://seniorzywakcji.pl/projekty/tworzenie-grafik-komputerowych-i-animacji-w-duetach-miedzypokoleniowych/>
- [11] <http://zsps.krakow.pl/index.php/2017/12/21/podsumowanie-projektu-apetyt-na-dzialanie/>
- [12] <https://fundacja.fcis.pl/seniorzy-wsrod-mlodziezy-pozytywne-aspekty-miedzypokoleniowosci/>
- [13] <https://seniorzywakcji.pl/projekty/zatrzask-lodzka-w-rytmie-hip-hop/>
- [14] <https://odmienswojaglowe.org/>
- [15] <https://brivbode.lv/>
- [16] https://youth.europa.eu/solidarity/young-people/community_pl
- [17] <https://blog.leargas.ie/blog/room-community-drama>
- [18] <https://polin.pl/pl/aktualnosc/2016/09/21/dzien-solidarnosci-z-uchodzcami-polska-przeciwko-rasizmowi-i>
- [19] <https://pzn.org.pl/4-stycznia-%E2%88%92-swiatowy-dzien-braillea/>

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Wszystkie rezultaty wypracowane w ramach projektu „Budowanie więzi społecznych” udostępniane są na zasadzie otwartych licencji (CC BY-SA 4.0 DEED). Można z nich korzystać bezpłatnie i bez ograniczeń. Kopiowanie lub przetwarzanie tych materiałów w całości lub w części bez zgody autora jest zabronione. W przypadku wykorzystania rezultatów niezbędne jest podanie źródła finansowania oraz jego autorów.